

מראי מקומות- סנהדרין ק"ב

- (א) **ואף אחי השילוני טעה וחתם- פי' היד רמה,** דדברים אלו לא נאמרו על פשטן, לומר שחתם לשמוע לו אפי' לעבוד ע"ז, שהרי לא אמרו אלא שטעה וחתם, אלא י"ל שחתם לשמוע לו לכל מה שיהי', ר"ל סתם. ומה דאמרי' דטעה, היינו משום שהי' לו לפרושי מעבירה, וכמו דאמרי' לי' ליהושע, כל אשר ימרה את פיך וכו', רק חזק ואמץ, ואמרי' לעיל (מט.) דרק למעט ביטול תורה, כלומר שאי"צ לשמוע לך לבטל מדברי תורה, וכ"ש לעבור עליה, וכזה הו"ל לאחי' השילוני לומר לירבעם, וזה הי' טעותו.
- (ב) **ברית כרותה לשפתים- ע' במו"ק (יח.),** שהגמ' שם הביא ראי' לענין זה ממעשה עקידה, שאברהם אמר ונשתחוה ונשובה אליכם, וכן הוה. והק' תוס' שם, איך מביאין ראי' מהתם, דלמא מדה טובה מרובה, והול"ל דלעולם אל יפתח אדם פיו לשטן, שנא' שמעו דבר ד' קציני סדום, והניח בקר'.
- (ג) **עת היא מזומנת לפורענות, וכו'- כ'** המהרש"א בביאור ענין זה, "כי הש"י מביא טובה והרע לעולם קרוב לטבע, וע"כ כשמביא הטוב לאדם, לפי שכרו מביאו בעת המזומן לטובה כפי המזל שבאותו זמן. וכן להיפך, ברעה, כשמביא העונש לאדם, מביא בעת המזומן לרעה כפי המזל שבאותו זמן, וכו'".
- (ד) **שיצא מפיתקה של ירושלים- פרש"י,** מכללה, שלא לחזור בה לעולם, ולא ליטול חלק בעבודה. ותמה בגליוני הש"ס, מה ענין ירבעם לעבודה, הרי משבט אפרים הי', ולא הי' כהן או לוי. ועוד, הרי אי"ז מעניין המכוון כאן כלל דקיימין כאן, אלא דאין לו חלק לעזה"ב, וזה הכוונה שיצא מפיתקה של ירושלים, כלומר, מכל הכתובים לחיים בירושלים. ולכן כ' דט"ס נפל ברש"י, וצ"ל "בכבודה" במקום בעבודה, ור"ל, כבודה של ירושלים שיתגלה לעתיד לבא, דזהו כינוי לעזה"ב, ע"ש עוד על דרך זה.
- (ה) **שחידשו דברים שלא שמעה און מעולם- הק'** הערוך לנר על לשון הגמ', דהול"ל שלא אמרם אדם מעולם. ותי' ע"פ מה דאי' במדרש רבה כי כל מה שעתידים לחדש, הכל קבלו נפשותם ממה ששמעו בהר סיני, ולכן, הכא, דקאמר שמלה חדשה, שחידשו דברים, אמרי' דהיינו דברים שלא שמעה און מעולם, ולא שמעו באזנם מסיני, אלא שחדשום בחכמתם באמת [רצ"ע בדיוק כוונתו].
- (ו) **יצאה בת קול ואמרה להן, מי שהרג את הפלשתי, והוריש אתכם, וכו'- פרש"י,** כשהמליכו את ירבעם. והק' הבאר שבע, איך אפשר לומר כן, הלא הקב"ה בעצמו שלח אחי' השילוני לירבעם לאמר לו שהוא ימלוך על עשרת שבטים, וא"כ מה חטאו ישראל בזה שהמליכו את ירבעם, והניח בקר'. ובהג' יעב"ץ תי' דכשהחמיץ ירבעם, הוה להו לחזור למלכות יהודה, שהרי לא המליכו הקב"ה אלא ע"מ שיהי' כשר, וגם זה שלא לעולם. והבן יהוידע כ' דכלל ישראל לא ידעו שהי' בנבואה, והם מרדו במלכות בית דוד בשאט נפש. וגם בביטול עליי' לרגל, עשו שלא יהיו תחת שליטת מלכי בית דוד כלל, וזה לא הי' נכלל בנבואה.
- (ז) **גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע, חבר הוא לאיש משחית, וכו'- פי' המהרש"א,** שהוא חושב דבר זה שלא בדרך על דבר שנהנה לעבירה קלה, ואין "פשע", שהוא מרד, והוי כמי שגוזל אביו ואמו, ויחשוב שאי"ז גזל, דודאי ימחלו לו. וע"ז אמר קרא דאינו כן, אלא עבירה גדולה היא, וחבר הוא לאיש משחית. דהיינו, כמו שירבעם השחית והפריד את ישראל מאביהם שבשמים, שלא יעלו לרגל למקום שהשכינה שרוי' שם, לברך משם את ישראל, כן זה, שאינו מברך ברכת הנהנין, מונע מלברך את ישראל, כמו שפרש"י.
- (ח) **בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שיאמרו די, גרם להם לעשות להם אלהי זהב וכו'- הק'** בקובץ הערות (ביאור אגדות, ח',

(א) **א"ל מהיכא דקרים בישולא- הק' התורת חיים**, הא לכא' זה דבר פשוט, ואיך לא ידע ר' אשי הך מילתא. ועוד, הא אמר ל' מאחר דחכימו כולי האי, ומהו החכמה הגדולה בזה, ולכא' דבר קל ופשוט הוא. וע"ש שהאריך הרבה בענין זה דצריך לבצוע מהיכא דקרים בישולא, וביאר שהוא ענין שדומה לתרומה ובכורים, שהפריש ראשית לד' יתברך. ומה שהפריש ראשית לד', היינו לרמז שד' הוא הראשון. וזה אמר ר' אשי למנשה, מאחר דחכימיתו כולי האי, וידעיתו טעם גדול זה, דבעינן למשרי המוציא מהיכא דקרים בישולא דוקא, לרמז לו יתברך כי הוא ראשון, ואין עוד מלבדו, א"כ מ"ט פלחיתו לע"ז.

(ב) **מפני מה זכה עמרי למלכות, מפני שהוסיף כרך א' בא"י- כ' המהרש"א**, דלפי המקראות נראה שזכה עמרי למלכות קודם שקנה ההר שומרון. ותי' דר"ל שזכה למלכות מה שלא זכו מלכי ישראל שהיו לפניו, דהיינו שזכה שבנו ובן בנו ישבו על כסא המלוכה, וכ' שכן הוא **בילקוט**, דמה שזכה להיות בנוי למלכות, היינו משום שהוסיף כרך א' וכו'.

(ג) **מפני מה זכה אחאב למלכות כ"ב שנה, וכו'-** העיר המהרש"א אהא דהגמ' חיפש טעם בשנות אחאב יותר משאר מלכי ישראל, ובפרט דירבעם ג"כ מלך כ"ב שנים, ומ"ש. ותי' דאפשר דלגודל חטאי אחאב, וכמו דאמרי' דקלים של אחאב היו חמורים של ירבעם, לא הי"ל לזכות במלכות כ"ב שנים, אי לאו שכיבד את התורה.

(ד) **היינו דאמרי אינשי, דפרע קיני' מחריב ביתי'- הק' העין אליהו**, הא בעוה"ב אין יצר הרע ואין קנאה ונקמה, וא"כ למה הי' קנאה ונקמה לרוח של נבות. וע"ש שכ' דשייך שיהי' מי שמת אבל עדיין הוא בחיצון, ואינו בעוה"ב, ולכן שייך אצלו עדיין קנאה [רצ"ע בזה]. **וע"ע בהגהת יעב"ץ** בשבת (קמט:), דכ' דלכא' יש להוכיח מכאן דשייך חטא ועונש גם ברוחות ומתים כדשייך במלאכים. ומה דאמרי' דכיון דאדם מת נעשה חפשי מן המצוות, היינו שאינו עוד בר חיובא לעשות מצוות בגופו. עוד כ' דעונש זה לא הי' אלא לפי שעה, להראות איך ששקר שנאוי לפני

(ו), איך אפשר שאמרו די, והא אין אדם מת וחצי תאותו בידו, ומי שיש לו מנה רוצה מאתים. ותי' דכיון דבשעת מתן תורה פסקה זוהמתן, ולא חזרה להן עד שעשו את העגל, א"כ י"ל דקודם חטא העגל היו יכולים לומר די, והא דאין אדם מת וחצי תאותו בידו, זהו רק לאחר חטא העגל.

(ט) **אחר שתפשו הקב"ה לירבעם בבגדו- ע' מהרש"א**, שכ' דדרשי' כן ממש"כ אחר הדבר הזה לא שב ירבעם, דהיינו, דמה שלא שב, היינו משום שהי' ה"אחר", דהיינו, שיהי' הוא אחר בן ישי.

(י) **א"ל מי בראש, בן ישי בראש, א"ה, לא בעינא- פי' הערוך לנר**, דהא באמת כבר אמר לו הקב"ה אני אתה ובן ישי, ומשמע שהוא יהי' בראש, ולמה שאל. ועוד, למה אמר לו הקב"ה בן ישי בראש, הרי לעיל משמע שירבעם יהי' בראש. וע"ש שתי' ע"פ היסוד שיסד שם לענין במקום שבעלי תשובה עומדין, וכו', שכ' דזהו דוקא בתשובה מאהבה. וביאר דמה שתפסו הקב"ה בבגדו, היינו כמו דהשמלה דאמרי' לעיל הוא כינוי לתורה, א"כ כוונתו היתה שיחזור ירבעם בתשובה מכח תורתו ואהבת השם, ולא משום אהבת שכר ויראת העונש, ואז יהי' בעל תשובה גמורה, ועדיף מדוד שהי' צדיק גמור. אבל ירבעם אמר מי בראש, דהיינו, שאינו רוצה לעשות תשובה אא"כ יהי' לו שכר שיהי' בראש, ואז ממילא אינו בעל תשובה מאהבה, ושוב ע"כ הוי בן ישי בראש. **וע"ע בשיחות מוסר** (סי' פ"ב במהדו"ח, בלק תשל"ב), שג"כ דייק מלשון ואני ואתה ובן ישי, דמעיקרא הי' צריך להיות ירבעם בראש, ומה נשתנה אח"כ דאמר הקב"ה שבן ישי יהי' בראש. וביאר דאף דירבעם הבין מדברי הקב"ה שהוא יהי' לראש, אלא שמרוב להיטתו אחר כבוד, לא הי' די לו בזה, אלא שהי' חפץ לשמוע באזניו מפורש כי הוא יהי' בראש, וזו היתה שאלתו מי בראש. וע"י שאלה זו נתקטן ירבעם, כי הרודף אחר כבוד, הכבוד בורח ממנו. והשיב לו הקב"ה, שבן ישי יהי' בראש, ומתוך כך הגיע ירבעם לידי טירוף הדעת, ואמר א"ה לא בעינא.

הקב"ה [נצ"ע כוונתו בזה, ומשמע קצת מזה שלא שייך כ"כ עונש אחר מיתה, אלא שענשו כדי להראות וכו', רצ"ע בזה].

טו) דובר שקר לא יכון לנגד עיני- העיר העץ יוסף
בשבת (קמט:), הא הקב"ה שאל מי פיתה לאחאב. וביאר, דשאל מי יפתה אותו בדברי פיתוי של אמת, אבל לא הי' לו רשות לפתותו בדברי שקר, עד שבקש רוח נבות על עצמו להיות רוח שקר בפי כל נביאיו. ומה דכתי' ועתה הנה נתן ד' רוח שקר, וגו', דמשמע דמאת ד' היתה זאת, היינו שנתן לו רשות לפתותו אחר שבקש ע"ז, דבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו.

טז) מר סבר בגלל מנשה, שעשה תשובה ואינהו לא עבוד- פי' המהרש"א, ר"ל, שהי' להם ממי ללמוד, ולא למדו ממנו לעשות תשובה.